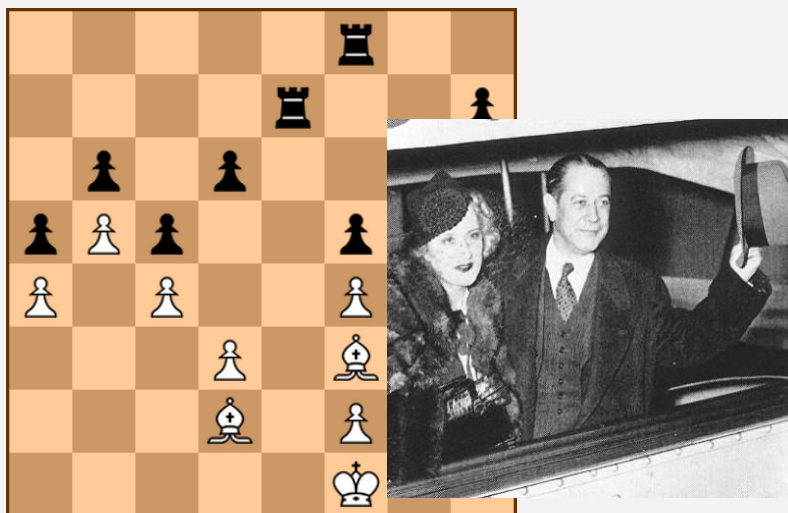

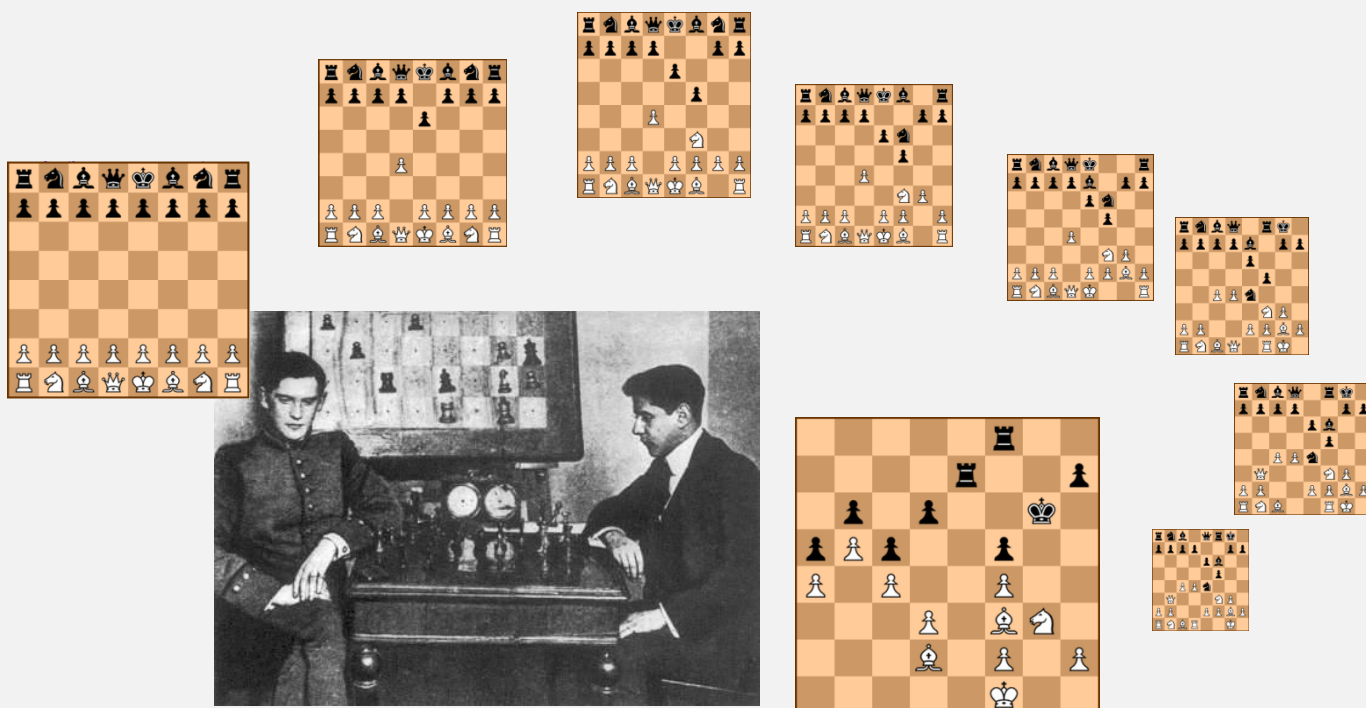
MY, RUSKÉ ŠLECHTIČNY MILUJEME VE FRANCOUZŠTINĚ

Alfredo Rodríguez López-Vázquez

přeložil Jan Škrdlík

(ze sbírky 4 her: TOTÁLNÍ FRAŠKA / FARSA TOTAL)

SLOVO PŘEKLADATELE

S Alfredem jsme se seznámili v září 2014, když mě emailem kontaktoval v souvislosti s některými mými literárními studii a básněmi a následně publikoval koncem stejného roku několik z nich v časopise *Digilec* na univerzitě v La Coruňi. Na oplátku mi pak Alfredo poslal své 4 divadelní frašky, které spatřily světlo světa pouhý měsíc předtím v srpnu. V lednu roku 2015 jsem se rozhodl přeložit první z nich do češtiny a když byl v říjnu 2015 založen brněnský *Art klub U Tří knížat*, rozhodl jsem se zorganizovat její komorní, klubové provedení, které se tím vlastně stalo (pouhých 20 měsíců od prvního vydání tiskem) světovou premiérou, na kterou přicestoval i sám autor a která proběhla 9. 3. 2016 v 19:00 v Brně v gotických sklepeních *Klubu* za hojně účasti na ulici Jánská 12.

Ihned po premiéře mi bylo vytknuto, že název měl obsahovat výraz „francouzsky“ a ne „ve francouzštině“, protože to vyznívá krkolomně. Po zralé úvaze a po konzultaci s Alfredem jsme se ale rozhodli ponechat onen „krkolomný“ název, a to nejen proto, že se vlastně jedná o frašku, ale také proto, že autor měl na mysli skutečně a výlučně francouzský jazyk a ne francouzské způsoby jako takové.

Při překladu jsem narazil na jednu nesnáz: Nenalezl jsem nikde české překlady citovaných veršů kubánského básníka Juana Clementa Zeney a přebásnil jsem je tedy do češtiny sám.

Některé slovní hříčky pochopitelně „nefungovaly“ v češtině a musely být proto přeloženy nějakým svým ekvivalentem s podobným účinkem, například „*tak řečená Gloria*“ na straně 19 (v originále „*la Gloria*“ – člen „*la*“ změní jméno Gloria na přezdívku herečky). Při výčtu nejrůznějších jmen a reálií, českému divákovi a čtenáři povětšinou cizích, bylo nutno tu a tam vložit do textu pár vysvětlujících slov, například na straně 12: „*Capa – blanca, což znamená bílý plášť, proti plášťům černým...*“ i jinde.

Přeji této neobyčejné divadelní hře vítězné tažení světem a jejímu autorovi mnoho radosti!

Jan Škrdlík

Obsazení:

JOSÉ RAÚL CAPABLANCA – Mistr světa v šachu (1921-1927). Vysoký, elegantní, přitažlivý. Pohybuje se s naprostou elegancí. V roce 1921 má 33 let, ale měl by vypadat mladistvější, a v roce 1936 v Nottinghamu je mu 48 a opět by měl vypadat velmi mladě, což je pochopitelné, neboť se poprvé v životě zamiloval.

OLGA ČAGODAJEVA – Gruzínská šlechtična stojící na straně „bílých“ Rusů. Je jí 29 let v *prvním dějství* v Buenos Aires a 37 let ve *třetím dějství* v Nottinghamu. Elegantní, smyslná, krásná a rozhodná.

STRÝC ALBERTO – Celým jménem Alberto Lima, bratr matky Josého Lezamy Limy. Mladý flamendr, šachista, přítel Capablancy, znamenitý básník. Recituje Zeneu tak, jako by Zenea byl spojením Rimbauda a Esproncedy.

MLADÍK LEZAMA – Celým jménem José Lezama Lima, budoucí autor románu *Paradiso*. Má 17 let v *prvním dějství* a už v té době trpí záchvaty astma, velmi vzdělaný, ale ještě neobjevil Góngoru.

Osoba **Alexandra Aljechina** se vyskytuje pouze na scéně, kde je posazen na židli naproti Capablancovi. Může být nahrazen figurínou ve vojenské uniformě.

MARÍA GRAUPERA – Matka Capablancy. Je jí okolo padesáti let. Drobné postavy, katolička, má dva způsoby chůze: Jeden pomalý a klidný, když mluví se svým synem a druhý neklidný a nervní, když se od něj vzdalí.

PRVNÍ JEDNÁNÍ

OLGA: *Qu'il est beau cet homme!* (Odmlčí se.) *Ça alors mais qu'il est beau!* (Dlouze se odmlčí.) Ach, ano, vy vlastně nerozumíte francouzsky. Dnes už nikdo nemluví francouzsky. No, nevadí. Po tolika letech s ním... To, co jsem právě řekla, jsem řekla i tenkrát: „Ach, jak hezký muž! Ach, jak je hezký!“ Byla jsem se na něho podívat. Rozbušilo se mi srdce, pocítila jsem slabost v kolenou a musela jsem se něčeho chytit, abych nespadla. Propadla jsem se žhavým povětrím ohnivých motýlů. (Vyкроčí ven z kuželu světla, je slyšet klapání podpatků po jevišti a znovu se objeví s náhrdelníkem obtočeným třikrát kolem hrdla a v dobovém klobouku. Nyní je to Olga Čagodajeva v Buenos Aires, 1927) Ale vy pořád ještě nevíte, kdo jsem, jasně. Dobře, nyní jsem Olga Čagodajeva. To jméno vám nic neříká, chápu. Nikdo mě nezná. (Zní bandoreon, který zádumčivě hraje melodii tanga Gerarda Matose Rodrigueze *La cumparsita*.) Buenos Aires ve dvacátém sedmém roce. Žádný muž se mu nemohl rovnat. Žádný! Na nejrůznějších místech: V Corrientes, v La Boca, v San Telmo, všude bez rozdílu... José Raúl byl hrdina z jiných dob. Kolik milionů Rusů padlo na německé frontě, kolik? (Na okamžik se ztratí v předivu své vlastní promluvy. Dlouhá pauza.) Není možné je všechny spočítat. Ve dvacátém sedmém jsem byla Olga, ale jiná Olga. Ruská šlechtična s ruským příjmením. A všechno, co jsem si pomyslela, když jsem ho uviděla v Buenos Aires, bylo ve francouzštině. V jednom z těch jazyků, který on ovládal se stejnou elegancí s jakou dělal všechno: S jakou hrál kulečník, biliár, šachy... (Dlouhá pauza, zatímco zní tango Enrique Santose Discépoly *Cambalache*, zpívané Juliem Sosou. Olga projde napříč jevištěm až do zadní části, kde sedí Capablanca s Aljechinem. Zůstane tam tiše stát, zatímco hráči jsou zcela koncentrovaní, aniž by věnovali pozornost její přítomnosti. Olga se vrátí do středu jeviště a kužel světla dostane načervenalý nádech.) Pěšáci jsou duší šachů, to vždycky říkával Philidor. Philidora samozřejmě také neznáte, to je jeden hudebník. Hudebník, který vymyslel

šachy, který *znovuvynalezl* šachy, totiž, *moderní šachy*... (Dlouhá pauza, ve které zní první takty Chopinovy etudy „Revoluční“.) A nebyl vlastně Capablanca novodobý Napoleon?

(Pomalů se zhasí středový reflektor, který osvětluje Olgu a rozsvěcuje se postupně reflektor na levé straně jeviště, kde je MLADÍK LEZAMA. Má 17 let a je světácky oblečen v kazajce, v rozepnuté košili. Má krátký knírek. Sedí v proutěném křesílku a občas svůj proslov přerušuje lehkým astmatickým kašlem. Jeho projev je odpovědí jinému člověku, který se na scéně nikdy neukáže. Herec musí gestikulovat a hledět směrem k tomuto nepřítomnému účastníku hovoru a odpovídat mu, jako by se skutečně jednalo o rozhovor s přítomnou osobou.)

LEZAMA: Strýc Alberto... (Pomlka) To, co si nejvíce pamatuji ze strýce Alberta... (Dlouhá pomlka) ...byla různá překvapení schovaná v... (Dlouhá pomlka a záchvat astmatu) Strýc Albert hrával šachy na stole s šachovnicí a dvěma židlemi. On byl... (Pomlka) ...on hrál za sebe i za svého protihráče, byl si sám svým soupeřem... On sám... a... (Pomlka) když si sebral nějakou figurku, koně, střelce nebo... toho... pěšce... (Dlouhá pomlka) pěšce, když si vzal pěšce... nebo koně, odšrouboval figurce hlavičku (Dlouhá pomlka) a vytáhnul z jejího nitra srolovaný papírek... rozvinul ho... (Dlouhá pomlka, ve které se dusí kašlem.) rozvinul ho a obřadně z něj četl... (Pomlka) jako františkán v dávných dobách, který... který předčítal z nějaké kapitoly z *Fioretti*, a četl to nábožným hlasem a ozna... (Pomlka) oznamoval, nějaké překvapivé téma, jako mají ty čínské papírky s mudroslovnými citáty... (Pomlka) a říkal například: „OSUD“...a podíval se na nás... a v takových chvílích snižoval hlas a (Pomlka) ohlašoval, jako nějaký starý unavený věstec... „Osud je to, co nastává, ale tebe se to neptá.“ A pak papír zmuchlal a hodil ho do koše... a vyhodil střelce a nastalo to stejné... a královnu, dámu, tu největší figuru – v té bylo ukryto nejdelší sdělení... (Dlouhá pomlka. Záchvat kašle.) a zakončil svou šachovou partii a odešel a když... (Pomlka) když odešel,

my jsme běželi k odpadkovému koši a horečně jsme rozbalovali zmuchlané papíry... (Pomlka) a na těch papírech... (Pomlka) nebylo nic. NIC... byly čisté, nepopsané, byly čisté... (Dlouhá pomlka) To byl projev té poetické složky osobnosti strýce Alberta... jeho spojení... jeho spojení s *Kosmem* skrze každodenní obyčejné činnosti... magie... (Pomlka) Magie plná invence a pomíjivosti... šachy strýce Alberta... Ten rok Capablanca vyhrál mistrovství světa... Tady v Havaně... (Pomlka) Vyhrál ho nad staříčkým Emmanuelem Laskerem... Capablanca se proměnil v starodávného boha, v boha staršího než je bůh Izraele... Nevím jestli (Pomlka) jestli si to uvědomuješ, ale José Raúl Capablanca je sám v sobě osmislabičným veršem, je úvodním veršem (Pomlka) prastaré kubánské lidové mytologické básně. Jméno Capablanca, magické svou znělostí, překypující svými znělými „a“... (Pomlka) jako hebrejský „alef“, první písmeno všech abeced... Nepopsané papírky strýčka Alberta, Capablanca a jeho nekonečné možnosti. Ve skutečnosti, v závratném sledu předcházejících staletí, on už hrál... (Pomlka) už tehdy hrál, už tehdy při dobývání Ameriky hrál šachy s Atahualpou; alespoň tak to vyprávěl strýček Alberto... (Pomlka)

(Znovu kužel světla na Olgu v roce 1927 zároveň se zvukem tanga Gerarda Matose Rodrigueze *La cumparsita*.)

OLGA: Capa, vždycky jsem mu říkala Capa, José Raúlovi... (Pomlka) Capa byl tam a já jsem si pomyslela: Bůh inteligence a hry, projev božského principu, opravdový Apollón veškeré dokonalosti. Doprovázela ho mladá přitažlivá žena, zjevně Argentinka. „Co zde dělá taková žena,“ pomyslela jsem si, „žena, která ani neví, že kráčí po boku řeckého boha?“ (Pomlka. Olga se otočí zády a hledí do zadní části jeviště, kde sedí Capablanca osvětlený centrálním reflektorem. Ten osvětluje pouze jeho; židle protihráče zůstává ve tmě. Capablanca odvrátí oči od šachovnice a otočí tvář směrem kde stojí ona. Usměje se s vypočítavou pomalostí a jeho úsměv se naplno rozzáří teprve, až se ujistí, že je to ona a že

se na něj také dívá.) Tenkrát jsem se k němu nepřiblížila. Tehdy jsem toho mnoho nevěděla o šachách. Ne víc než my, gruzínské ženy. Některé toho sice ví hodně, ale většinou spíše známe jen figurky a jak se s nimi tahá, nic víc. Zúčastňovala jsem se ale střetnutí, partií a napadalo mě toto: „Šachová partie, to je frontální a zároveň krvavá bitva mezi panáčky ze dřeva, kde nevyhnutelně umírají pěšáci, koně, vlajkonoš a kde všichni vyhlížejí zkázu jednoho z obou králů... ..a nebo dohodu, která oba krále ušetří, ale nevrátí život padlým pěšákům, nepostaví znovu zříčené věže, nevrátí na scénu odstřelené střelce a nepomůže jezdcům shozeným ze sedla. Ale takové klání je také bolest z odloučení a způsobí, že duše skončí proklána ranou nespravedlivého osudu.“ Já jsem se tenkrát k němu nepřiblížila, Capa, také ještě ne, v tom dvacátém sedmém roce, mistr světa v šachu, bůh Apollón sledovaný kohortou poslů zla, bolševickými obhroublými funkcionáři mávajících jako kordy lahvemi vodky, jako by to byl starověký *thyrsos*, co sprostě ohrožuje a působí bolest. Novodobý Dionýsos, Aljechin, služebník zla obkroužený temným sborem podlých funkcionářů, lahvemi vodky a všemi proklamacemi o vykoupení lůzy... (Pomlka) Já jsem ruská šlechtična a my, ruské šlechtičny milujeme po francouzsku. S číšiemi z nejluxusnějšího českého skla, ve kterých bublinky šampaňského úsměvně s jemným perlením stoupají až k nebi. Ale kam zmizelo nebe? Nebe už neexistuje. Už není, a jestli přece jen je, pochopitelně už nepřebývá v Rusku. (Zvuk druhé věty Mozartova *Klavírního koncertu č. 2*)

(Znovu kužel světla dopadne na Olgu usazenou na židli ve stylu erotických filmů typu „Emannuelle“. Olga je ztělesněním zakázané smyslnosti. Zní klavír – začátek nějakého tanga z předměstí.)

OLGA: Capa byl více než vychovaný. Měl tak skvělé způsoby, že pro něj nebylo možné, aby vyslovil jediné nevkusné slůvko. A ženy se kolem něj motaly, ale ne proto, že byl mistrem světa, ani

proto, že byl bůh, ale zkrátka a dobře jen proto, že byl velmi hezký. Hrál vynikajícím bridž a poker. Vydělal hraním bridže čtyřnásobek toho, co mu přinesly šachy. Ať tak či onak, kubánská vláda byla nadšená svým pověřencem pro zahraniční diplomatické mise, který hovořil dokonale anglicky a francouzsky. Někým, kdo se vídal s Leopoldem III., Stalinem nebo králem Jiřím. A Capa se pohyboval mezi nimi bez úhony, protože ho žádné setkání nemohlo pošpinit. On byl prostě císařem královské hry. Znenadání vztáhl ruku po nějaké figurce, uchopil ji vzletným pohybem a umístil ji na některé pole, jako by se jednalo o nečekané potěšení a lehce se usmál. Příležitostně si odskakoval od hracího stolu omlouvaje se před protihráčem za svou krátkou nepřítomnost a hned se zase vracel. Občas se vracel pouze aby učinil poslední vítězný tah stvrzený potřesením ruky a podpisem obou hráčů na partiáři, na který se zaznamenával průběh hry. Jeho rival, poražený soupeř si domů odnášel podpis mladého boha, chráněnce múzy šachů, Caissy. Dobrá, nebyl tak mladý, měl tehdy skoro čtyřicet let, ale byla to čtyřicítka, na které se věk nijak neprojevil. ... (Pomlka) Bohové nemají žádný věk.

LEZAMA: Strýc Alberto měl vždycky v zásobě spoustu historek. (Pomlka) Například ten příběh o člověku, který vymyslel pozdrav s trojitým smeknutím klobouku. (Pomlka a záchvat kašle) Velký Ruzafa z Valencie, eskamotér pozdravů, nejčistší esence dvorní etikety. (Obrací se k publiku) To se samozřejmě stalo ve století devatenáctém, v době španělské nadvlády. Ruzafa rozlišoval (Pomlka) mezi *lidmi obyčejného pozdravu*, těm na pozdrav pouze rychle smekl klobouk a zase si ho nasadil. Ale pod tím prvním kloboukem míval druhý. (Pomlka a záchvat kašle) Před lidmi *dvorského pozdravu* napřed smekl první klobouk, ale už si ho nenasadil zpátky, uchopil druhý klobouk... (Pomlka) uchopil ho levou rukou a lehce se uklonil, v pravé ruce klobouk, v levé další. Kolik půvabu bylo v jeho lehoučkém, vzdušném sklonění hlavy! Ale ten třetí, ach, ten

třetí pozdrav, (Pomlka) ten byl důkazem jeho geniality. Ti, kterým náležel jeho *absolutní pozdrav*, mohli vidět, jak Ruzafa, v každé ruce jeden klobouk, s lehkým úklonem hlavy udělal (Pomlka) ...udělal věc tak prostou, tak důmyslnou, tak poetickou: Shodil třetí klobouk na záda. Měl ho neustále přivázaný na konopném provázku, takže nespádl na zem a pak (Pomlka) pak poklekl způsobem, který by obstál před panovníkem, před infantkami, před následníkem trůnu nebo před generálním tajemníkem vlády ostrova *Fernandina*. Jediný muž a tři rozdílné klobouky. Dokonalý příklad trojjediného pozdravu. Ruzafa z Valencie! Zjevení ceremoniálu, překročení veškerého poetična. Takoví lidé už nejsou.

(Centrální reflektor vrhne šedavé světlo na Olgu, která pronáší jakoby ze sna:)

OLGA: Když jsme skládali přísahu admirálovi Kolčakovi... (Pomlka) ...když jsme skládali přísahu admirálovi Kolčakovi jako caru celé Rusi... (Pomlka) ...byla jsem tam přítomna, proto říkám „my“ v množném čísle, *přisahali jsme*... nebe bylo nehostinné a vzdálené, mraky visely neúčelně na nebi a vzduch byl mrazivý... ale Kolčak nebyl žádný mesiáš... představoval pouze nižší formu božství, byl pouze řeckým *Áresem* nebo římským *Marsem*, bohem války... (Pomlka) Sibiř a Ukrajina jsou velmi odlišné a zimy na Sibíři jsou kruté, zcela jiné a třesuté. (Pomlka) Můj otec byl Jevgenij Aleksejevič Čubarov. Můj otec byl... (Dlouhá pomlka. Povzdech) Držel mě za ruku, když jsme poklekli před ním, aby byl pomazán za cara celé Rusi. Všichni jsme poklekli, možná tisícovka lidí a já tam byla jediná žena. Jediná žena, která řídila letadla. Měla jsem dvacet let a byla jsem pilotka stíhaček. A už uběhlo více než sedm let, co zastřelili admirála. Sedm let více než hubených, sedm biblických krav, opuštěných a hladových, kost a kůže. A co nás čeká teď s tím krutým Gruzíncem! S Gruzíncem, ne s Rusem. Zním ho až moc dobře, protože i já jsem Gruzínka. Víte, že my,

Gruzínky dostáváme do svatební výbavy šachovnici s šachovými figurkami? Už nezůstali žádní bílí Rusové. Jedny zabili a my, co jsme zbyli, jsme odešli. Takže teď už tam budou jen samí bolševici, protože *Livjatan* vystoupil z děsivých temnot a... (Olga se chvilku zamyslí a potom pokračuje změněným tónem) Už začali. A začali tím, že svrhli boha inteligence. Nesnesou nikoho lepšího než jsou oni sami a nesnesou nikoho, kdo je jiný. Capablanca zvítězil nad Aljechinem, porazil ho, rozdrtil ho, ale udělal to se svou nenapodobitelnou elegancí, porážel ho během roku na všech zápasech, ale nyní nestojí proti jednotlivci, stojí proti celé organizaci. Aljechin a ti, kteří manipulují Aljechinem, tráví celé měsíce přípravami. Analyzují, vyšetřují, sledují, zvažují každý pohyb Capablancových figurek a každé nepatrné gesto mladého boha; pronikli až dovnitř do jeho hlavy a informují Aljechina, který už jen dělá tahy rukama. Znáte historku o von Kempelenově šachovém automatu? Na místo jednoho automatu nyní nastoupila četa automatů, šik osob bez osobnosti, arzenál strojů na přeposílání rádiových depeší od nejvyšší instance, která ovládá vědomí všech svých poddaných. Přinejmenším víme, že když popravovali admirála, tak Lenin a Trockij se třásli strachy, aby se podařilo věc dovést do konce a aby popravčí četa v poslední chvíli nezastřelila namísto odsouzeného svého kapitána. Ale s tím gruzínským ďáblem je to jinak. Jeho zástup úředníků šachových polí, správců figur a podkoních ze stájí se jmenuje *legie*. Celá ta svita studuje a učí se z paměti tahy, předvídá reakce génia a maří jeho tvořivou sílu, pálí všechny cesty, zaslepuje všechna srdce. Zde nevyhrává muž proti muži, tady je konglomerát mozků, které podpírají mozek Aljechina, toho pijana, kterému nedopřejí ani kapku vodky, dokud není každá partie dovedena do konce. Jestli ji vyhrají a nebo partie skončí remízou, dají mu jeho dávku alkoholu. Ale kdyby prohrál, což se zatím ještě nestalo, uvrhli by na něj nejtvrďší trest všech trestů: zbavili by ho jeho vlastní vůle, to znamená, odňali by mu svobodu.

Ubožák Aljechin ani neví, co provádí; zničením Capablancy ničí sám sebe a nás ostatní postupně také... Způsobuje, že jeho šéfové se mohou plně oddat pustošení lidských duší. Čičikov vstal z mrtvých a nyní táhne figurami, jak mu přikazují jeho páni. Nové *mrtvé duše*, mrtvoly, které se hýbou a rozmnožují. Malí d'áblíci, kteří ze svých rozsedlin hledí závistivě na bohy. (Dlouhá pomlka) José Raúl Capablanca bude stále nesmrtelný, protože, sečteno podtrženo, je bůh, přestože on sám to neví. (Setmí se)

(Reflektor znovu osvítí mladíka Lazamu, který čte pozorně knihu a komentuje jednotlivé pasáže.)

LEZAMA: Juan Clemente Zenea. (Pomlka. Nasadí znělý tón, aby přečetl první verš) „**Marně tyran zabraňuje.**“ To by se nemělo recitovat nadneseným hlasem, vždyť je to vlastně přirozená věc: „Marně tyran zabraňuje, (Pomlka po prvním verši, ale zároveň záchvat astmatu) aby se v rodnou vrátil zem, (Pomlka) a tak se pomstí dekretem, barbarským krutým zákonem, (Dlouhá pomlka. Obrací se k publiku a zdůrazňuje svou řeč tím, že důsledně odděluje každý verš) za čest tedy pokládám si (/) svobodným stát se ‚kaperem‘, (/) nežli být ‚černým korzárem‘, (/) a hloupým krále otrokem.“ To bude vždycky aktuální, jasně, tyranové pořád vydávají barbarské zákony a svobodní lidé radši zvolí svobodné pirátství, nežli palácové kuplířství. (Dlouhá pomlka) A je to velmi dobře rýmované se vším tím důrazem na čtvrtý a na osmý verš. On je jako Espronceda. (Pomlka) Svobodní básníci skládají **svobodné** verše a nevadí, že zároveň používají rým. Přesto se mi ale Zenea líbí více, když přestane přemýšlet tematicky a věnuje se raději vysvobozování uvězněných... (Pomlka) vysvobozování uvězněných slov, namačkaných a zapomenutých v podzemních věžeňských kobkách. (Pomlka a záchvat astmatu) Podívejte, poslechněte si a sami se přesvědčte: „Průvody duchů jezerních / plaví se mezi lotosy“ (Pomlka) Tak jako čtenář, který ve verši očekává nějaké překvapení, tak i já

jsem překvapen a lekám se, žasnu a moje paměť se celá potácí: „Co znamenají ty lotosy, které přivolávají jezerní duchy? A kudy pronikly do mé hlavy, kterou se provrtávají jako brouci?“ (Dlouhá pomlka) Lotosy. Nevím, co symbolizují a nezajímá mě to. To, čím lotosy překvapí (Odmlčí se a pokračuje tišším hlasem) je jejich zvukovost, udivující zvukovost lotosů. A zatímco stále ještě žasnu nad lotosy, už je zde (Pomlka) tento jedenáctislabičný verš: „Pyramidy pěny čisté průzračné“. Zenea se tímto veršem určitě vysmívá salónním romantikům, určitě je usvědčuje z „potopy slov v poušti, kde schází myšlenky“. On použije jediné slovo: „lotosy“, jediné slůvko, které (Pomlka) vyjádří stejnou věc tak, jako celá potopa z doby Noé. A jaký úžasný nápad přeměnit pěnu na pyramidy! Zenea... To je, jako by Zénón z Eleje promlouval hlasem Sapphó nebo hlasem Simónidésovým. (Pomlka) Když vím toto všechno, tak už chápu hloubku touhy v těchto jedinečných verších: „Ach, kdyby ses tak narodil / v zemi, která nachází se / (Pomlka následovaná pomalým vyslovováním následujícího verše) daleko, daleko odsud“. Myšlenka, když je ryzí, je sama o sobě už *poezie*. Zenea... zastřelený španělským katem. Zenea... (Kužel světla zhasne a znovu se pomalu začíná rozsvěcovat v modré barvě; teď osvítil „jiného“ Lezamu, který uštěpačně a zlomyslně dodá:) Lotos je druh leknínu. (Světlo zhasne)

OLGA: (Je nasvícena fialovým světlem, které se pomalu mění na purpurové) No, už pomalu končí ten zlý sen, ta temná bolševická hra, ta politická fraška. Capablanca vyhoštěn na ostrov Elbu; *císař* pronásledován *komisařem* Aljechinem; Belfegor, Fagot a Woland zápasí o poslední kousky ruské duše, která zbyla. Čičikov podporovaný nejvyššími místy Státu Nevědomosti... Jakožto Gruzínka mohu uhodnout, kam míří tiché ostrí sekery v ruku *ocelového muže*: Padnou jeden po druhém: Kameněv, muž z kamene, Kirov, muž ze slámy, Zinoněv, muž tisíce tváří a, samozřejmě, už se začal potápět i ten, který o tom všem věděl a který na to všechno dohlížel, Lev Davidovič; ten stejně jako

Yorikova lebka je pozván na hostinu, kde sice není předkrm, ale sám je pojídán, k jídlu je servírována jeho hlava, jako želatina. Kdo o tom jen psal? Lewis Carroll, jasně: Švec a ústřice.

Capablanca se obětuje, aby nás všechny zachránil. Naše jediná naděje... Jediná *bílá* naděje. Capa – blanca, což znamená bílý plášť, proti plášťům černým, zástup proradných netopýrů proti andělovi...

DRUHÉ JEDNÁNÍ

Jeviště představuje obývací pokoj rodiny Capablacových v západní části Havany ve čtvrti Vedado. Scéna by měla působit symetricky, světle, plná jemného světla, jeden osvětlený stolec napravo a jeden nalevo. Když se zvedne opona, na scéně je přítomen Capablanca studující jednu šachovou úlohu, zatímco jeho matka Maríá Graupera se zabývá leštěním nějakého stříbrného poháru z vitríny nalevo, kde se na třech policích blýskají trofeje ze šachových turnajů. Na zadní stěně nalevo od diváka je pověšena reprodukce *Neposkvrněného početí* od Murilla, na pravé straně portrét celé postavy José Martího. Uprostřed visí krucifix. Zbytek výzdoby dle uvážení scénografa, ale vždy tak, aby z uspořádání vyzařoval pořádek a přehlednost. Jedná se o obývací pokoj křesťanské rodiny původem ze Španělska. Capablanca má oblek s košilí sepnutou zlatými manžetovými knoflíčky a tmavě šedou vestu, ze které je vidět řetízek kapesních hodinek.

MARÍA: Ale můj synu, ty vůbec nic neříkáš. Hledíš už půl hodiny na tu šachovnici a neřekl jsi za celou dobu ani slovo. Já jsem přišla, zase odešla, vyčistila ten pohár z Turnaje v San Sebastiánu, jak krásné město, pláž La Concha, hora Igueldo, čist'oukky písek.

CAPABLANCA: Ano, matko. Vy víte, že jestliže nemluví, je to proto, že potřebuji ticho. Bez ticha se nemohu soustředit. Ticho a mé hodinky. Šachy jsou hra s Časem, s bohem Chronem.

MARÍA: Takové věci nikdy neříkej, můj synu. Je pouze jediný Bůh, stejně jako je pouze jediná Panna Marie. Nelíbí se mi, jakým způsobem mluvíš. Nelíbí se mi tyhle francouzské žertíky.

CAPABLANCA: Co tím chcete říct, matko? O jakých *francouzských žertících* mluvíte?

MARÍA: Jedině Francouz by mohl mluvit o bohu Chronovi a bohyni Athéně, tu taky s oblibou zmiňuješ. Frivolní sochy! Všechno francouzské je frivolní, můj synu. Ty jsi mistr světa v šachu. To není frivolní.

CAPABLANCA: Ještě stále ne, matko. Abych se jím stal, musím vyhrát ještě jednu šachovou partii. A Francouzi nejsou frivolní.

MARÍA: Můj synu, ty nevíš nic o životě. Byli to Francouzi, kteří vymysleli samotnou frivolnost, proto se říká *frivolité*, což zní ještě hůř. (Pokřičuje se) Jen se nad tím zamysli, můj synu, třeba *Moulin Rouge*. Ten není frivolní? (Doña María vyslovuje slova „Moulin Rouge“ s vynikajícím francouzským přízvukem.) A ty nestoudné ženy, které vyhazují nohy až nad pás, nejsou frivolní? Když ukazují pumpky?

CAPABLANCA: (Je velmi vážný a nepřestává sledovat šachovou koncovku krále a pěšců.) Nikdy jsem nebyl v *Moulin Rouge*, matko. A nehodlám tam nikdy jít.

MARÍA: No to by nám tak ještě scházelo, můj synu. Dokážeš si představit, jaké sousto by to bylo pro francouzský tisk následující den? Znamý hráč šachů si hraje po nocích s dámami. Hrůza! Totální veřejná ostuda, můj Bože!

CAPABLANCA: Matko, potřebuji ticho. Tu koncovku s králem a pěšci je zapotřebí velmi dobře propočítat.

MARÍA: Už tě nechám, můj synu. Už vím, co potřebuješ. (Pomlka) Potřebuješ ticho. Matka přece ví, co potřebuje její syn. Ví to mnohem lépe než on. (Když odchází, ukloní se před obrazem s Pannou a pokřičuje se. Než nadobro odejde, ještě se otočí a řekne sladce ale zároveň pevně:) A prosím, uvědom si, můj synu, že není totéž, když se řekne *Lurdská jeskyně*, jako když se řekne *Casino Municipal* v Biarritzu. Já mám totiž své lidi, kteří mě informují.

(Když María odejde, světlo nepatrně zesílí. Capablanca se naprosto elegantně a pomalu zvedne. Jeho promluva, která následuje, je řečena tónem naplněným opravdovou obavou.)

CAPABLANCA: Je to vůbec možné? Vždyť už je to deset let! A ona čeká deset let až do této chvíle, aby mi připomněla tu záležitost s kasinem v Biarritzu. (Pomlka ve které s rozpaky hledí do publika) Měl jsem tehdy dvacet dva let. A ten turnaj jsem vyhrál, pět tisíc zlatých franků a dalších pět set za nejbrilantnější šachovou partii. Baron Rothschild byl hluboce

dojat, když mi dával oněch pět set zlatých franků: „Mladíku, vezte, že na tu šachovou partii s Bernsteinem se bude vzpomínat navěky. Byla to zatím má nejlepší investice do umění.“ S těmi pěti sty zlatých franků jsem hrál v kasinu v Biarritzu; padesát na červenou a sto na černou a pořád dokola, vždy se zdvojnásobením sázky. Tímto způsobem jsem rozmnožil těch pět set franků na dva tisíce. Následující ráno jsme se já, Schlechter a Janowsky vrátili do San Sebastiánu. (Pomlka a úsměv. Capablanca vzpomíná na noc v Biarritzu) Francouzi. Matka má pravdu, jsou frivolní, ale my, kteří jsme šli do toho kasina jsme byli: Kubánek, Kanad'an a Rakušan. A bylo to ještě před válkou a před tím, než se potopil Titanic. (Pomlka) Doktor Emmanuel Lasker se toho turnaje nezúčastnil. Tenkrát by nás všechny porazil. Deset let později nade mnou nechce vyhrát. To je poprvé, co jsem se setkal se šachistou, který chce, abych nad ním vyhrál. Co se za tím může skrývat? Je snad unavený, protože Lasker je Němec a Němci prohráli válku? Nebo nechce nade mnou vyhrát, protože chce, aby všichni, aby celý svět věděl, že já jsem ten skutečný mistr? Před deseti lety nechtěl přijet do San Sebastiánu zvítězit, ale zato tento rok přijet chtěl. Aby prohrál. Ne, *aby on prohrál*, ne! Abych *já* vyhrál. Nyní chápu, proč Lasker přijel sem. Jemu nezáleží na penězích za první místo. Chce, aby to byl on, kdo mě bude korunovat za světového mistra v šachu. Nevyhrál ani jednu partii, a to jsme jich odehráli více než dvacet. Nechtěl nikdy vyhrát, pouze vytvářel takové pozice, abych já je vyřešil. Kdyby odešel do ústraní o trochu dřív, musel bych hrát proti Nimzowitschovi nebo proti Rubinsteinovi. On chtěl být osobou, která mě bude korunovat za svého nástupce. (Dlouhá pomlka. Capablanca znovu usedá k šachovému stolku a je vidět jak se usmívá)

(Zazvoní domovní zvonek a několik vteřin nato se dovnitř nakloní María a zeptá se:)

MARÍA: (Ode dveří) Raulíčku, je tady tvůj přítel Alberto Lima. Chceš, aby šel dál, nebo má počkat v předsíni, můj synu?

CAPABLANCA: (Vstává a zatímco se otáčí tváří ke dveřím řekne:) Ano, ať jde dál, ať jde dál.

(Několik vteřin nato vstoupí Alberto, rozhodný, extravertní a veselý a Capablanca udělá několik kroků, aby ho přijal blízko dveří, skoro ve středu jeviště. Alberto mu vřele tiskne ruku, zatímco druhou mu položí na předloktí.)

CAPABLANCA: Přišel jsi mi povyprávět nějakou historku, můj veselý příteli?

ALBERTO: Už ji mám připravenou. Dívej. (Vytáhne z kapsy saka sportovního stříhu figurku koně červené barvy a ukazuje mu ji, zatímco se šibalsky usmívá.)

CAPABLANCA: Dobře. Je to figurka koně. Vidím. (Pomlka) Červená.

ALBERTO: To není ledajaký kůň, José Raule. Mimochodem, odkdy tě tvoje matka oslovuje: „Raulíčku“? To je KŮŇ. Věnuj mi chvílku pozornost, velký duchu! Protože já mám také schovaného jednoho ducha v Aladinově lampě. (Odšrouboval figurce hlavičku a vytáhne z jejího nitra přeložený papírek. Nábožně ho rozvine a čte žertovným hlasem:) „Není světlo, oheň, rozjasnění, (/) není milá píseň ani (/) v promluvě skleslé smutné cizí ženy. (/) Ani láska není, má krásná paní, (/) co on měl, po celičké velké zemi.“ Co tomu říkáš?

CAPABLANCA: Tohle všechno bylo napsáno na tom malinkém přeloženém papírku? Písmeny z liliputského království?

ALBERTO: Ano pane, to všechno. Liliputskými písmeny. Písmeny, které používají elfové a leprikonové. (Uvádí na pravou míru:) Jsou to verše Juana Clementa Zeney. (Spikleneckým tónem:) Takže ty se oženíš s Glorií? Vyhraješ světový šampionát a oženíš se? A co uděláš, až ho jednou prohraješ? Rozvedeš se?

CAPABLANCA: Víš, že já nikdy neprohraji. A nikdy se nerozvedu. A navíc, my, katolíci se nerozvádíme.

ALBERTO: Ty znáš příběh Juana Clementa Zeney?

CAPABLANCA: Jaký příběh? To, jak ho zastřelili, když se vrátil? Můj otec mi ho vylíčil jako příběh zločince a zrádce a tys mi ho jednou podal jako zářivý příklad vlastenectví.

ALBERTO: Ne. Mám na mysli příběh Juana Clementa Zeney a Adah Menken, té svůdnice. Bylo to tady v Havaně.

CAPABLANCA: Kdo je Aldamenke?

ALBERTO: Adah, ne Alda. Alda byla manželka dona Roldána, který byl v té době v Paříži. A příjmení je Menken s písmenem „n“ na konci každé slabiky. Men-ken. Byla to herečka. Mnohem více než svůdná. A byla úplná cizinka.

CAPABLANCA: (Sarkasticky) Takže ho zastřelili kvůli jedné zahraniční svůdné herečce? To dává daleko větší smysl než to s tou vlastizradou.

ALBERTO: Dobře, určitě by se pro ni nechal zastřelit. Přijela do divadla v Havaně a lidé očekávali, že se bude projíždět na koni nahá jako Godiva, takže každý muž chtěl být Všetečným Tomem.

CAPABLANCA: Ztratil jsem se ve tvém výčtu jmen.

ALBERTO: V Louisianě se mluví francouzsky, velmi horkou francouzštinou. A když se mluví o Adah, každý Francouz vzplane a v jeho fantazie se rozpálí doběla. Adah byla herečka, která se ráda projížděla na koni nahá. Proto, když přijela do Havany, tak si obyvatelé Havany představovali, že se bude projíždět po čtvrti Vedado v rouše Evině a že Adah bude jejich vstupenka do Edenu.

CAPABLANCA: A Zenea byl připraven stát se novým Adamem v Edenu.

ALBERTO: Adah s Adamem v Edenu. Ten KŮŇ, kterého jsi sebral Králi, ten...

CAPABLANCA: Kůň. Vrať se k šachům a řekni mi, jak je to s tím koněm, který je uvnitř naplněn poezií.

ALBERTO: Červený Kůň, skříňka na poezii. Rudý krví, rudý vášněmi. To, že na tom bílém papírku není nic napsáno,

znamená, že může obsahovat cokoliv. Papírek může skrývat dona Quijota a kůň může být Rosinanta. (Pomlka) Ukážu toto kouzlo také synovci a neteři Pepitovi a Eloíse. Jejich otec je také voják, jako ten tvůj, takže budou potřebovat mnoho kouzel, aby přežili.

CAPABLANCA: Pouze kouzlo s tím koněm nebo také se střelci a s pěšci?

ALBERTO: Všechny figurky, jasně. Kůň vyhodí Střelce. Střelec, Jezdec, Šašek, všichni se navrátí do krabice, ale skrývají překvapení. Rozšroubuji je a čtu. Nějaký výrok, ponaučení. Třeba to La Fontainovo: „Amour, Amour, quand nous tiens...“ Přeloženo to znamená: Lásko, Lásko, jakmile nás polapíš... (Usmívá se) Ty se budeš ženit s Glorií, s tou dívkou z Bayama, jako Juan Clemente Zenea. Lásko, Lásko, jakmile nás polapíš, sbohem rozumě a moudrosti.

CAPABLANCA: Moje matka říká, že to je žena, která je pro mne vhodná.

ALBERTO: No tak tomu tedy opravdu říkám vyznání lásky. Žena, která je pro tebe vhodná. Už toho raději nechám. Povyprávěj mi o Laskerovi. Zítra to už skončí, že?

CAPABLANCA: Ano, Lasker vypadá spokojenější než já. Nezdá se ti to divné?

ALBERTO: Lasker už je unavený. Je to starý vyčerpaný lev a než odejde ze scény, chce ukázat všem, kdo je ten mladý, nový král.

CAPABLANCA: Víš, co mi řekl o tom utkání?

(Capablanca si znechuceně, téměř mechanicky, rozepíná horní knoflíček u košile a trošku si povolí kravatu. Jedná se o nevědomý pohyb, který souvisí s přítomností Alberta.)

ALBERTO: Jestli mi to neřekneš, tak to nemůžu vědět.

CAPABLANCA: Řekl mi, že já jsem ten opravdový šachový velmistr a že on v žádném případě nechce hrát roli uzurpátora. Že mě vyzývá na utkání jako kandidáta. On sám se už v tuto chvíli

necítí jako velmistr. Není to zvláštní? Jaký rozdíl oproti Bernsteinovi nebo Nimzowitschovi, kteří o mně v San Sebastiánu prohlašovali, že jsem *nikdo*.

ALBERTO: Říkali, že nejsi Odysseus, jasně. Ani oni nebyli žádní Agamemnónové. Lasker, ten byl Agamemnónem až do konce. A když přijel do Havany, věděl, že se setká s Aigisthosem.

CAPABLANCA: Cože? Že se setká s Egyptem? Proč se má setkat s Egyptem?

(Ťukání na dveře, které se po chvilce otevrou a vstoupí María Graupera.)

MARÍA: Můžu jít dál, Raulíčku?

CAPABLANCA: Matko, jsem *José Raúl* a jsem mistr světa v šachu.

MARÍA: No to je skvělé, Raulíčku. Už sis rozmyslel, ve kterém kostele si chceš vzít Glorii?

ALBERTO: Tam kam půjde José Raúl, tam půjde i *tak řečená* Gloria.

MARÍA: (Hádavým tónem) Neříká se „*tak řečená*“ Gloria, pane Alberto, to je velmi neslušné. K vlastním jménům se nemají přidávat taková slova. A jí by se nelíbilo, kdyby se dozvěděla, že nějaký Raulíčkův kamarád dává před její jméno slova „*tak řečená*“. Gloria je prostě Gloria, Gloria Simoni, Gloria Simoni Bethancourt. Matka Raulíčkových dětí.

CAPABLANCA: Matko!

ALBERTO: Podívejme se! Tak rychle?

MARÍA: (Vyvedená z míry) Co to plácáš, Alberte! Nemám ráda tento druh humoru. Nepřipadá mi vůbec vtipný a navíc je obhroublý. Obhroublý a sprostý. Gloria bude matkou dětí mistra světa v šachu. Všichni mistři světa mají děti, ať už v šachu nebo v těžké váze v boxu. To cos řekl bylo velmi... (Pomlka) Velmi frivolní. (María přistoupí ke Capablancovi, bedlivě si ho prohlíží s lehkým výrazem nevole. Nakonec se odhodlá zapnout mu horní knoflíček u košile a utáhnout povolený uzel na kravatě. Pak dodá vysvětlujícím tónem:) Mistr světa v šachu nemůže chodit po

světě s rozepnutým knoflíčkem u košile a se špatně uvázanou kravatou.

CAPABLANCA: Nechodím po světě. Jsem uvnitř v domě.

MARÍA: A co, jestli přijde nějaká návštěva? Přijmeš ji oblečený jako nějaký otrhanec?

ALBERTO: (V žertu) Třeba jako tvůj přítel Alberto.

CAPABLANCA: Rozepnout si první knoflíček – nebo poslední, záleží na tom, ze které strany to počítáme – neznamena *být otrhanec*, matko.

MARÍA: Už toho nech, Raulíčku. Jestli někdo není dokonale upraven, tak to zkrátka není v pořádku. (Mateřsky ho políbí a zamíří ke dveřím.) Pane...

ALBERTO: Pane otrhanče...

MARÍA: Děkuji za vaši návštěvu.

ALBERTO: Děkuji za vlídné přijetí, paní. Já už také půjdu. (Pozdraví Maríi Grauperu dvojitou úklonou a Capablancovi pokyne na pozdrav zdviženou rukou s otevřenou dlaní.)

TŘETÍ JEDNÁNÍ

V Nottinghamu, srpen 1936. Luxusní pokoj v hotelu. Vzadu stojí japonský paraván a poblíž něho křeslo s prodlouženým sedákem (*chaise longue*). V popředí nalevo leží otoman. Paraván je osvětlen rozptýleným načervenalým světlem. Na povrch šachového stolku dopadá jasné bílé jemné světlo. Na otomanu sedí Olga s lenošivým výrazem. Capablanca studuje šachovou pozici. Svetr s výstřihem ve tvaru V, rozhalenka a sportovní kalhoty. Košile, jejíž límec vyčuhuje přes svetr, má neutrální šedobílou barvu.

Ze starodávného stolního radiopřijímače zní zprávy: „Madrid, 18. srpna. Dostala se k nám zatím nepotvrzená zpráva, že fašistická armáda generála Franca zavraždila v Granadě známého republikánského básníka, Federica Garcíu Lorcu. Bližší zprávy přineseme, až...“ (Hlas slábne, až zcela zmlkne. Olga vypne aparát.)

OLGA: (Krouživým, velmi pomalým pohybem si obtáčí několikrát kolem hrdla náhrdelník. Usměje se a pohlédne do publika s téměř nestydatým výrazem. Lehce skloní hlavu, přimhouří oči a poklepává prsty po své kabelce *Coco Chanel*.) Má lásko...

CAPABLANCA: Výhra! Už nemá žádnou možnost obrany. Nevěřím, že se znovu pustí do šachů. Dostal červenou kartu. (Dotkne se černého krále a naklání ho tak dlouho, až si zcela bezhlučně „lehne“ na stolek. Musí to být velmi elegantní pohyb.) Dostal červenou kartu. (Otočí se k Olze a řekne změněným tónem:) Olgo, má lásko...

OLGA: Hodně mě pobavilo, když jsi mi vyprávěl o Moskvě. A teď jsem šťastná. Víš proč?

CAPABLANCA: Předpokládám, že proto, že jsme spolu.

OLGA: Ano, především proto, že jsme spolu. Šíleně jsem se nudila s těmi hloupými ženami-literátkami, tak nafoukanými a přesvědčenými o celosvětovém dobru bolševiků. Žádná z nich nemluví rusky a zprávy v anglických novinách jsou opravdu úsměvné. Ale také jsem spokojená, že jsi porazil Aljechina.

CAPABLANCA: Více než porazil. Říkám ti, že jsem ho smetl ze šachovnice. Když jsem začal svoji sadu tahů, už ten první ho úplně vyvedl z míry. Nebyl tam ani Bogoljubov ani Botvinnik, aby mu pomohl. A navíc, protože už není mistr světa, ani Stalin mu nenabídl pomoc. Myslím, že teď začínají prosazovat toho mladíka, Botvinnika. Je lepší než on. A je vychovaný. Nepřihýbá si z lahví vodky až do dna.

(Olga, pobaveně, šibalsky a vesele otevře svou kabelku a vytáhne umělý knírek, který si spiklenecky nasadí.)

OLGA: SOUDRRRUZI! Rrrudá hvězda světové prroletářské rrrrevoluce nás prrrovede do vítězného konce. (Odmlčí se, aby vše vysvětlila a změní tón:) Musí se to říct s gruzínským přízvukem, s chybami ve výslovnosti, to je u něj poznat hlavně při vyslovování písmene „rr“.

(Capablanca se směje nakažlivým smíchem. Olga se také směje. Náhle zvažní a pokračuje ve svém napodobování. Nakloní se ke Capablancovi a snaží se nasadit přívětivý tón.)

OLGA: Prrobíhá všechno dobře, pane Capablancu? Co může udělat generrální tajemník prro váš pobyt zde v Moskvě?

CAPABLANCA: (Snaží se zadržet smích) Všechno neprobíhá tak dobře, jak by to mělo, pane generální tajemníku.

OLGA: Prroč, pane Capablancu, co se děje? (Olga jde k paravánu a přinese odtamtud vojenskou důstojnickou čepici s červenou hvězdou. Energicky si ji nasadí a opakuje s velikým patosem:) Řekněte mi, co se děje... jjjá... to naprrravím!

CAPABLANCA: Myslím, že jsem zpozoroval, mám pocit, že jsem zpozoroval, že ruští šachisté, Aljechin, pochopitelně (Nasazuje důvěrný tón) nyní, když už není mistr světa, dále Bogoljubov a Botvinnik, jak jen to říct, hráli tak nějak, nooo, s nechutí... ochable... nevýrazně...

OLGA: Nerrozumím, co chcete říct. Nerrozumím.

CAPABLANCA: Chci říct, že oni všichni... oni všichni... když hrají se mnou, bojují jako lvi, až do posledního dechu brání své pozice, analyzují a revidují moje zahajovací tahy. Vidím je, jak studují na kapesních šachovnicích a když procházím okolo, poznávám své vlastní pozice z odehraných partií. A mezi sebou nejen, že odpočívají. Skoro to vytváří dojem, že... že mají zájem na tom, aby Botvinnik... aby Botvinnik...

OLGA: Co? Aby Botvinnik co?

CAPABLANCA: Aby Botvinnik, určitě velmi talentovaný mladík a, ať mi to generální tajemník promine, silnější než Aljechin... nevím, jak to říct, zdá se, jakoby... řeklo by se... jakoby Bogoljubovi záleželo více na tom, aby Botvinnik vyhrál, než na jeho vlastní hře. A také jsem vyzoroval... také se mi zdálo, že pozoruji, že Aljechin, když hrál se mnou, byl střízlivý, ale když hrál s Botvinnikem, byl...

OLGA: Podrrroušený? To chcete říct, soudrrruhu Capablanco... občane Capablanco... kubánský občane Capablanco...

CAPABLANCA: Diplomát José Raúl Capablanca, prosím, zástupce vlády v Havaně.

OLGA: Imbecilové! Takový rozkaz jsem nedal Berrijovi. Imbecilové! Pouze jsem řekl, že vláda by rrráda viděla...

CAPABLANCA: No tak tedy to bylo pouze nějaké *quid pro quo*, nebo možná přemíra horlivosti, možná výpadek inteligence...

OLGA: Přřřisahám, pane Capablanco, víckrrrát se to nestane!!!

CAPABLANCA: Nechtěl bych, aby to, co jsem řekl, způsobilo nějaké další problémy soudruhovi Aljechinovi (Následující slova se snaží říct se zdvořilým odstupem) zejména teď, když už není mistrem světa.

OLGA: (Odhodí daleko od sebe svůj knírek a vojenskou důstojnickou čepici) Uvědomuješ si to? Aljechin už není velmistr. A ten holand'an, Euwe, ví, že ty jsi ten opravdový velmistr. (Olga se nechá unést euforií a vášnivě ho líbá.)

(Capablanca se nechá líbat, aniž by kladl jakýkoliv odpor. Olga pokračuje v roli Stalina, ale už bez knírku a bez vojenské čepice.)

CAPABLANCA: Je ještě něco, pane generální tajemníku... rád bych věděl, proč...

OLGA: (Vyčkávavě) ...proč ne...

CAPABLANCA: Proč ne... proč nebylo dovoleno, aby se mnou přijela slečna Olga Čagodajeva. (Pomlka) Tak, přestože jsem se snažil získat příslušná povolení poté, co jsem přijal účast na turnaji.

OLGA: (Rozhořčeně, jak to vyžadovala role Stalina) Dovolte mi, ať vás přeruším, pane Capablanco, dovolte mi, ať vás přeruším. Měl jste snad na mysli Olgu Jevgenievnu Čubarovou? Mluvíte o Olze Jevgenievně Čubarové? Dceři generála Čubarova povstaleckého vojska admirála Kolčaka? (Dlouhá pomlka) Toho admirála, který nikdy neexistoval a který neexistuje a nikdy existovat nebude, dokud já, Josef Stalin budu carem celé Rusi?

(Dlouhé ticho. Olga a Capablanca se společně smějí veselým, osvobozujícím a znělým smíchem.)

OLGA: Chápeš, má lásko? Aljechin už není mistr světa...

CAPABLANCA: Ve skutečnosti jím nikdy nebyl. Byl to uzurpátor.

OLGA: Ano, jako Lžidimitrij. Lžidimitrijové se vždycky vrací. Celé Rusko se zaplnilo Lžidimitriji, malými nesnesitelnými hulákajícími Dimitrii.

CAPABLANCA: (Zamyšleně) Aljechin...

OLGA: Povyprávěj mi, jak jsi vyhrál, vysvětli mi, jak se ti podařilo s ním tak zamést. Řekni mi, jak jsi to udělal...

(Capablanca rozestaví figurky na šachovnici s téměř nepotlačovaným úsměvem. Jakmile jsou rozestaveny v zahajovací pozici, prozpěvuje pozice prvních sedmi tahů, zatímco je zároveň rychle provádí po

šachovnici, dokud se nezastaví v pozici, kdy černý táhne střelcem na f6.)

CAPABLANCA: D4, e6, kůň na f3, f5, g3, kůň na f6, střelec na g7, rošáda, rošáda, c4, kůň na e4, dáma na b3 a černý střelec táhne na f6. Všimni si, jak je to celé špatně. Takhle to nemůže dopadnout dobře. Nikdy! Jsme u sedmého tahu a už pohnul dvakrát koněm a dvakrát střelcem. To je horší než *dvě chyby*, to je neodpustitelný nedostatek elegance. Nehraji proti šachistovi, hraji proti *plukovníkovi*, který hledá předsunutou pozici pro svůj *jezdecký pluk* a pak umístí politického komisaře, aby dohlížel na jeho vlastní jezdce. Aljechin není nic víc, než zpitomělý plukovník. Jak smutné.

OLGA: Proto má takovou chuť, jakou má, moje lásko. Všimnul sis, že nechodí jako skutečná osobnost? Chodí, jako kdyby stále na něco dohlížel a pak to běžel někomu vyklopit do temné uličky. Chmurný plukovník, bludná duše, která se potácí bez jakéhokoliv cíle.

CAPABLANCA: (Přemíst'uje rychle figurky, dokud nedosáhne pozice číslo 29)
Tady mi nabízí výměnu obou královen. To jen dokazuje, jak nepochopil podstatu celé této situace. Jeho dělostřelectvo je těžkopádné: dvě obléhací věže. Já mám dvojici střelců s jedním koněm, který ochraňuje krále. A střelci, poradci, biskupové, šašci, vlajkonoši, hlupáci mají otevřené obě diagonály a mohou pronikat dovnitř, kudy chtějí. Na bílé diagonále i na černé diagonále po jednom střelci s biskupskou mitrou, po jednom střelci britkém a jezuitském, po jednom drzém a veselém komediantovi, smělém vlajkonošovi; střelci, který střílí šikmo na toho slabého krále, co už je bez dámy. Plukovník už nemá nikoho, kdo by mu řekl, co má dělat. Disponuje už jen dvěma smutnými opuštěnými věžemi. Dva strážcové, kteří už nemají koho hlídat.

OLGA: Mluvíš pouze o Aljechinovi nebo ještě o někom dalším?

CAPABLANCA: (Směje se téměř až šťastně) Mluvím o životě. Povím ti tajemství. Mistr světa, doktor Max Euwe, je Holanďan. Holanďan inteligentní a ušlechtilý, ale ten, který nad ním zvítězil, byl plukovník – opilec, to nebyl ten dřívější Aljechin hlídaný výpravou chvástalů. Ale dobře, tak tedy Holanďan. A v této partii, na můj výjezd dámským pěšcem, Aljechin odpověděl *holandskou obranou*, jaká ironie! Ironie, kterou možná zosnoval nějaký zlomyslný bůh, Hermes, který to všechno držel v paměti. A protože už není velmistr Světa Bolševiků, už mu nikdo nepomůže, aby se bránil. A už vůbec ne *holandská obrana!*

OLGA: (Také se usmívá) Víím, jak se cítíš...

CAPABLANCA: Olgo, má láska. Olgo, Olgo, Olgo, Olgo... Rád opakuji tvé jméno. Víš? Už mi bude padesát a poprvé v životě jsem se zamiloval. A ty... ty máš nyní třicet sedm, ale vypadáš na dvacet sedm a stále se chováš, jako kdybys měla sedmnáct. A způsobuješ, že já se také cítím na sedmnáct.

OLGA: No ale mně opravdu není víc než dvacet sedm. Nemám v úmyslu mít nikdy víc. Nebo lépe řečeno, budou mi přibývat léta, ale já nikdy nedozraji; chci stále mít stejných dvacet sedm a dělat bláznivé kousky, které jsem tehdy nemohla dělat. Capo...

CAPABLANCA: Copak...

OLGA: Mám pro tebe překvapení. Je to možná dětinské, ale je to překvapení. Budeš se smát.

CAPABLANCA: No tedá! Už jsem se nasmál dost před chvílí. Byla jsi geniální v roli Stalina.

OLGA: Zůstaň tady a sedni si. Sedni si dokud ti neřeknu.

(Capablanca se posadí. Olga jde dozadu za paraván a hledá stanici dokud nenajde jazz z New Orleans od Kinga Olivera. Jakmile se hudba rozezní, zavolá:)

OLGA: Už můžeš vstát. Otoč se a zůstaň tam, kde jsi.

(Capablanca zády k publiku se lehce pohupuje v rytmu hudby a hledí pozorně na paraván. Na horní straně paravánu se postupně objevují šaty, které na sobě předtím měla Olga. Capablanca se přestane hýbat do rytmu hudby, která ale zní dál. Je jako ve stavu beztlíže. Na horní okraj paravánu přistává další kus prádla, bílá košile. On se chytí rukama za hlavu. Zpoza paravánu přilétá spodní prádlo, punčochy, podvazkový pás... Hudba Kinga Olivera je vystřídána Ravelovým Bolerem a zesiluje, zatímco se pomaličku otevírají obě křídla paravánu. Capablanca, téměř mechanicky, si sundá svetr a nechá ho spadnout na zem. Aniž by věděl, co má dělat, čeká až se paraván úplně rozevře. Nakonec je paraván otevřen a ukáže se Olga oblečená do elegantních večerních šatů, na hlavě koketní módní klobouk s pérem. Na malém stolku, který byl předtím skrytý za paravánem, je vidět láhev šampaňského v nádobě na led a dvě štíhlé stylové sklenice na šampaňské. Olga se usměje šibalsky, zlomyslně a vesele zároveň a řekne svou poslední větu. Francouzštinu vyslovuje tak, že zvýrazňuje každý *liaison*, tzn. každou spojenou dvojici hlásek – poslední písmeno předcházejícího slova a první písmeno následujícího, zatímco se postupně zhasínají všechna světla.)

OLGA: *Nous, les princesses russes, nous aimons en français.*

(Když se světla znovu rozsvítí, Capablanca a Olga jsou vnořeni do nekončícího polibku.)

KONEC

